

ДОКУМЕНТИ
НА ВРЕМЕТО



ГАПЕАЦО ЧАНО

ПРЕДЪ КАМАРАТА НА СНОГОВЕТЪ И НА КОРПОРАЦИЙТЪ

16 ДЕКЕМВРИ 1939







Д О К У М Е Н Т И Н А В Р Е М Е Т О

Г А Л Е А Ц О Ч А Н О

ПРЕДЪ КАМАРАТА НА СНОПОВЕТЪ И НА КОРПОРАЦИЙТЪ

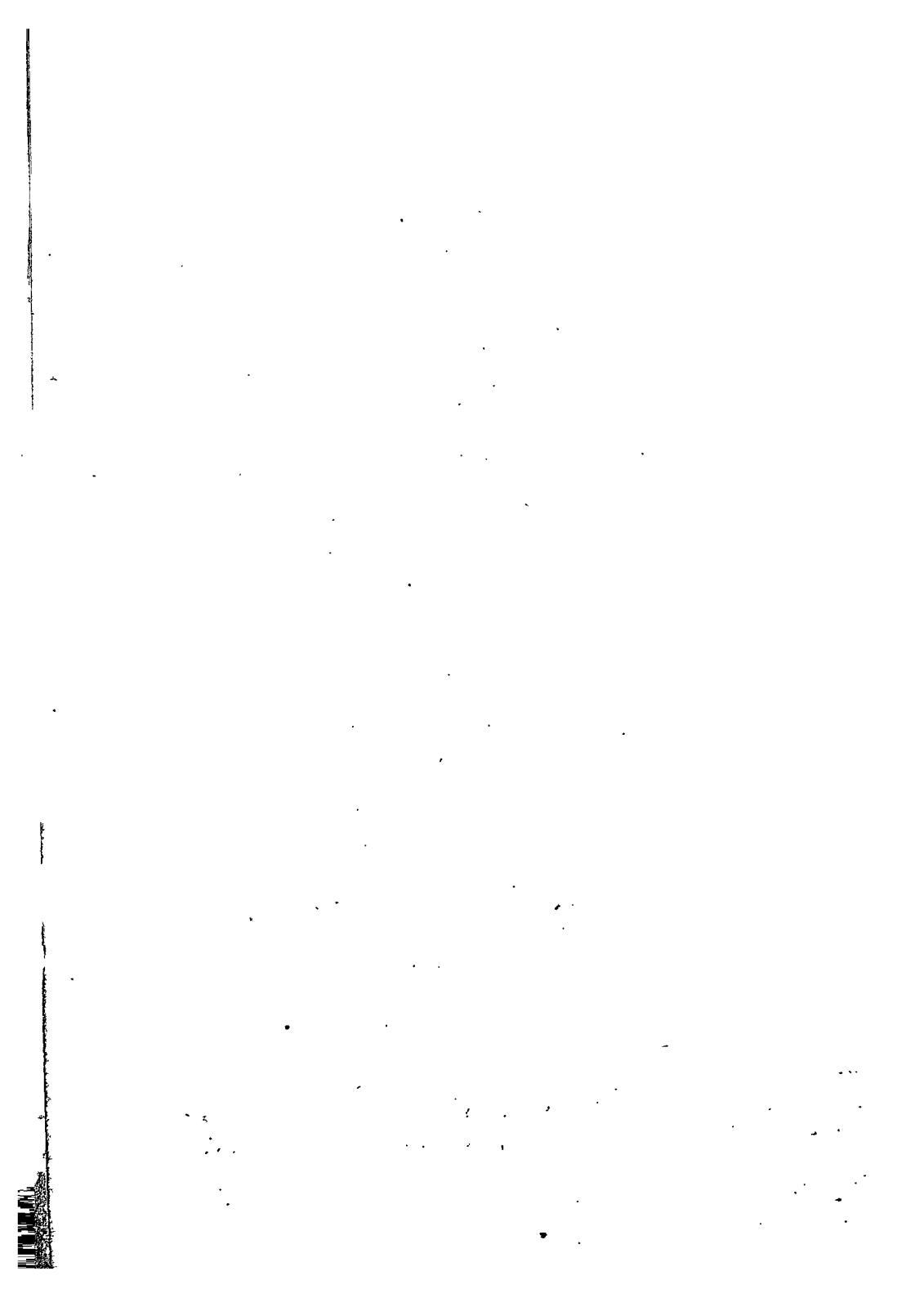
„ВЪРХУ СКОРОШНИТЪ СЪБИТИЯ И
РАЗВОЯ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ПОЛИТИКА“,

(Дневенъ редъ на Висшия Фашистки Съветъ, 7 Декември XVIII)

1 6 Д Е К Е М В Р И X V I I I

Превѣлъ отъ италиански : ХРИСТО КУНЧЕВЪ

К О Л Е К Ц И Й Н А Г О Л ъ М И Р Е Ч И
ИЗДАНИЕ НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА НАРОДНАТА КУЛТУРА



Другари,

Вие ще се съгласите, че за да се даде на родината едно точно изложение върху събитията, който бѣха резултатъ на последнитѣ месеци и които сега сѫ въ пълно развитие, азъ тръбва да истъкна и събитията, които може да изглеждатъ далечни по време, но сѫ тѣсно свързани съ кризата, която днесъ терзае Европа и заплашва цѣлия свѣтъ.

Съвсемъ не е излишенъ доводътъ да документирамъ още единъ путь сигорността на мусолиновитѣ твърдения, по-скоро да опрѣсня паметъта на всички върху прозорливостта на фашистката политика, за това ще ви припомня, че до Май 1927 — точно 26 Май 1927, въ онази речь, която стана свещенна за историята на фашистката революция, речта на възхода — Дуче потвърди, въ сѫщата тази аудитория, че между 1935 и 1940 ще се намеримъ на една точка мжчна за историята на Европа.

Резервирамъ си правото въ течението на това мое изложение, да докажа, че фашистка Италия не се е ограничила да съобщава пасивно опасностъта, а и непрекъснато е предлагала своето конструктивно сътрудничество, но тѣзи наши кон-

кретни усилия съз се разбивали срещу препятствията и несъгласието на другите.

Отъ дълго време, отъ много дълго време, фашизъмътъ бъ посочилъ, че режима създаденъ отъ договоритъ за миръ и изкуствено поддържанъ съ сила, чрезъ системата на колективна сигурностъ, ще да тласне Европа къмъ една нова катастрофа. Договоритъ за миръ разкъсаха Европа, раздѣляки я окончателно на държави победителки и държави победени, поставяйки последнитъ въ едно положение на постоянна потиснатостъ.

Презъ 1919, въ момента за тъхното създаване, спомоветъ на бойците посочиха сближението на победенитъ нации и ревизията на договоритъ като постулатъ и основа на външната политика на фашизъма. Презъ 1921 Дуче посочи дилемата и фронтоветъ предъ които Европа фатално ще се намъри: „или ревизия на договоритъ или една нова война“.

18 години растояние отъ какъ тъзи думи бъха произнесени, ние не може да не посочимъ че произхода и причините за конфликта, които днесъ облива въ кръвъ Европа, бъха своеевременно изтъкнати отъ фашизма, когато зародишиятъ на този конфликтъ бъха още невидими, когато опасносттъ бъха още потенциални, преди всичко когато още Европа се намираше въ едно състояние да може да смекчи направените гръшки не само по отношение на победените народи, но също и преди всичко въ вреда на Италия.

Отъ тогава фашизъмътъ посочи пътя за въстановяването на Европа, и съществените елементи на едно мирно съжителство, което договоритъ за миръ правъха невъзможно, и което

политиката на нѣкой между силитѣ победителки отхвърляше винаги съ суровостта на една формула, която се оказа фатална за Европа: „ревизията значи война“.

На тази формула бѣха построени въздушните кули, които се наречаха: репарации, военни гаранции, колективна сигурност, и чрѣзъ които се искаше да се държи Европа въ едно състояние на мраморна неподвижност и по този начинъ се потискаха и парализираха нейните възродителни сили.

Дълга и трудна бѣше тази наша борба срещу това опасно заблуждение. Десет години — отъ лондонската конференция 1922 до лозанската конференция 1932 — ние се борихме противъ режима на репарациите, които поставяше на нездрави основи економическиятъ животъ на държавите кредиторки. Десетъ години на разрушения и на умрази биха били спестени на Европа, ако тоталитарното разрешение би било възприето своевременно.

И така щѣше да бѫде ликвидиранъ онзи режимъ на неправди, които накърняваше правата на Германия и на страните, които бѣха нейни съюзници презъ време на войната, и най важното отъ тѣзи права, правото за собствената си защита, безъ което бѣше фатално, тѣзи страни да се грижатъ сами за себеси, борейки се срещу последователните опити за обезоръжение, опити върху чиято честност имаха много причини да се съмняватъ.

Единствената възможност да се спре Европа въ нейното надбѣгване къмъ вJORъженията и къмъ войната, бѣше тази, да се въстанови равенството на правата на тѣзи страни, необходимо условие за едно съгласие върху равновесието на въ-

ръженитѣ сили. Ние бѣхме единствени въ Женева, които подържахме тази елементарна необходимост, защото чувствахме, че Европа, морално и материално се разпадаше, точно върху тѣзи линии, които мирнитѣ договори бѣха начертали. Националнитѣ погранични конфликти се изостряха понеже при опредѣляне на границитѣ не бѣ държана никаква смѣтка за законитѣ на етнографията. Финансовата криза — предизвикана отъ части отъ репарационния режимъ — разкъсваше жизненитѣ връзки на европейската економия и превръщаше държавите въ затворени и укрепени полета. Режимътъ на колективната сигурност ги раздѣляше на противни групи, формиращи разни блокове на сили, срещу опасността отъ които Дуче се бори презъ течение на много години.

Колективната сигурност, като сигурност на всѣка държава спрѣмо другитѣ, бѣше само илюзия и маска. Една илюзия, споредъ която, малкитѣ държави би трѣбвало да бѫдатъ защитени срещу великитѣ сили, докато въ действителностъ тѣ бѣха изкуствено забърквани въ конфликтитѣ на великите сили: една маска, задъ която се опитваха да създадатъ единъ режимъ на съюзи, съ цѣль методично да изолиратъ, или заплашватъ нѣкой сили. Колективната сигурност нѣмаше друго садържание. Подобно значение имаха и опитите да се автоматизиратъ задълженията за взаимно подпомагане, предвидени въ пакта на О. Н. Такъвъ обектъ имаха и договорите за съюзи сключени за да се приложатъ на практика тѣзи задължения, истински инструменти за политически и военни насилия, поставени въ услуга на лични интереси, и предназначени като основа на онази политика, която фатално водеше Европа отново къмъ войната.

И този пакът пакъ Италия направи опитът за избъгване усложненията. На 18 Мартъ 1933 Дуче предложи на британския пръвъ министръ сключването на единъ пакъ между четирите западни велики сили: Италия, Франция, Германия, и Великобритания, въ които бъха посочени основите и условията на едно постоянно сътрудничество, което отдалечавайки всъкаква идея за противни групировки, или за противоположни цели, имаше за задача да съгласува интересите на отдълните държави съ върховния интересъ, общъ за всички: да консолидира мира.

Основната ядка на този пакъ бъше ревизията на договорите и едно споразумение за въоруженията. Този бъше последният опит да се предодврати неизбежния фалитъ на конференцията по обезоржаването, поставайки жизнените проблеми на европейския миръ върху отговорността и къмъ сътрудничеството на великите сили. Същевременно Мусолини представи проектъ за обезоржаването, подържане статуквото на въоржените сили и въоржаване на обезоржените сили, въ границите посочени отъ Райха, като необходимъ минимумъ. Както пактът на четирите, така и проектът за обезоржаване останаха мъртва буква и Дуче тогава каза думите, които не могатъ да се забравятъ. „Денът — пише той — въ които делегатите на конференциата по обезоржаването ще заявятъ, че обезоржаването е една утопия, една възвишена, но именно за това опасна утопия, О. Н. ще загуби всъкакво значение и престижъ: политиката която поне на гледъ изключваща блокове между държавите ще бъде замъстена отъ политиката на блоковете т. е. на съюзите,

съ други думи, политиката отъ преди войната: най-накрая ще бѫдатъ поканени да говорятъ тѣхни величества оръдията „.

Въ това състояние на нѣщата на Италия оставаше само единъ дългъ: да се погрижи съ своята воля и съ свойтъ сили за защита на собственитѣ си интереси, за необходимостта на своята експанзия, за създаване на една своя собствена империална система.

Завземането на Етиопия бѣше последица не само на несправедливото положение отредено на Италия въ колониалното поле, но и на нейното задължение да мисли за своята сигурност, за своята независимост и за своето бѫдаще.

Намерихме тогава срещу насъ всички сили на насилието и на принуждението, които презъ 18-тѣ години отричахме и оборвахме и които помислиха, че бѣ настаналъ моментътъ да опитать изостренитѣ оржжия въ О. Н., предразполагайки и прилагайки една обсада, която трѣбваше да ни източи и да ни прегъне. Тѣзи оржжия се пречупиха срещу волята на единъ народъ и гениятъ на единъ Водачъ.

Италия излѣзе мълниеносна победителка отъ това предприятие, което не бѣ кжко по липса на съпротива и мхчнотий, но само защото пречкитѣ бѣха неумолимо премахнати отъ фашисткия устремъ, въ стила на Дуче, стремителността бѣ по-жива тамъ гдето съопртивата бѣ по-голѣма.

За пръвъ пътъ въ историята на колониалните експедиции една голѣма войска бѣ закарана въ Африка: 400.000 души, 1200 орждия, 300 танка, 500 аероплани. За пръвъ пътъ

въ модерните времена, африканската земя видѣ масови сражения, една война водена съ пъленъ ходъ, една гръмотевична победа и завоюването на една империя, реализирана чрезъ единството на едно могжщо усилие.

Ние изпълнихме това усилие въ Африка съ оръжието докато въ Европа издържахме на натиска на една коалиция отъ 52 държави, въ които не се числѣха онѣзи народи, които като настъ изискваха справедливост и съ които тогава се свързахме съ спонтанни връзки, които времето и събитията опредѣлиха и заякчиха.

Но едва отъ два месеца бѣше завършила етиопската кампания, когато започна голѣмата криза.

На 18 юлий, генералисимусътъ Франко, безъ всѣкакво колебание, се реши да тури точка на едно положение на бездие и престъпност, което безчестеше неговото отечество и компрометираше окончателно бѫдащето му. До него се наредиха веднага най-благороднитѣ енергии на Испания. Не бѣше мяично за разбиране отъ внимателнитѣ наблюдатели на събитията въ иберийския полуостровъ, че акцията на генералъ Франко не можеше да бѫде смѣсвана съ никое отъ многото благородни но безплодни усилия съ които Испания се бѣ опитавала въ миналото да реставрира основнитѣ цености на своята цивилизация, срещу корупцията на чуждото влияние, но, се касаеше до една истинска народна революция, на която бѣ съдено да се свърже съ военната и гражданска традиция, и бѫдащето на страната по пътя на тази традиция.

Фашистка Италия, която е свързана съ Испания съ религиозни, културни и кръвни връзки, не можеше да не раз-

бере веднага най-високото морално значение на франкисткото движение, нито можеше да игнорира голъмата му важност върху международния и исторически развой.

Много се писа, говори и повтори, че фашистка Италия имала отъ край време тайни връзки съ Франко и бъше подбудила бунта, това е лъжа. Италия, както е въ нейните нрави, въпръшки че съжеляващо, че една нация съ висока римска култура като Испания, постепено отиваше къмъ все по тежки съдбини, много скруположно се въздържа отъ каквато и дабило намъса въ вътрешните работи на една друга страна. Истината е обаче, противоположна, т. е. че большевишката революция е била подгответа отъ коминтерна отъ дълго време.

Има абсолютно неуспорими доказателства. Ограничавамъ се да цитирамъ онѣзи неподозрителни твърдения на г. Ивонъ Делбосъ, които въ книгата «*Experience rouge*», издадена въ 1933, следъ неговото завръщане отъ Русия, документираше по точенъ начинъ акцията и целитъ на коминтерна въ Испания.

Говорейки за революциония музей въ Москва. Той пише: „една специална зала е посветена на бѫща испанска революция, съ броеве отъ вестниците *Bandera Roja*, *La Palabra* и т. н.; портрети на кастилски большевики, сцени отъ стачки и бунтове. Отъ всичко това е ясно, че съветитъ изчистватъ първите успѣхи на своята зараза при нашите съседи отатъкъ перинейтъ“.

Пишайки тѣзи думи г. Делбосъ не предполагаше, че точно на него, като Министъ на Външните работи на народния Фронтъ, би се паднала неблагодарната задача да стане

служебенъ адвокатъ на порочния националенъ произходъ на червенитъ правителства въ Испания.

Дори следъ избухването на конфликта, Италия, създаващи напълно знаеики и отражението, което резултата на войната би ималъ върху равновесието на средиземноморието, както и опасността че ще се превърне въ по-широкъ конфликтъ, желаеики да съдейства по всъкакъвъ начинъ за подържането на мира въ Европа, насочи своята политика, по линията на недвусмисленала ясность, подържайки принципа на интегралната ненамъса. Италианските предложения не бъха обаче приети. Никой страни поискаха да се задоволятъ съ една формула на ненамъса, която имаше за цель, не действителната ненамъса въ Испания и ограничаване на конфликта, но да спасятъ привидно никой отъ така нареченитъ демократически свободи. Много естествено, резултатътъ бъ устанавяването на една намъса въ по широкъ масшабъ. Окончателните потвърждения дойдоха, когато войските на Франко, които въ къщо време бъше победоносно напреднали къмъ сърдцето на Испания, се срещнаха въ предградията на столицата съ голъми маси отъ международни доброволци включени въ червенитъ бригади. Безъ участието на чуждите разрушителни сили въ Ноември 1936, Франко би победилъ, но международната намъса има за цель, да се попречи щото войната да има бързъ край и да наложи на Испания, която вече единодушно се ориентираше къмъ Каудилио, продължителните ужаси на една тригодишна гражданска война.

Присъствието въ Испания на цели международни единици, въоръжени отъ чужденците за защитата на едно пра-

вителство, което вече бъше отчуждило своята независимост, накара да пропадне окончателно всъкаква въображаема надежда за ненамъса. Италия не можеше да се подаде на играта на противниците и да продължи едно положение на неравновесие във вреда на националистите, нито можеше да приеме едно така предизвиквано усложнение на положението, което значеше пръка заплаха на нейните жизнени интереси във средиземноморието, както и компрометиране цивилизацията на Европа.

Първите италиански аероплани бъха изпратени във Испания на 28 Юлий и вече въ същия ден бъ даден първия италиански кръвен принос за победата на националната кауза.

Пристигането на тези апарати се оказа от голяма полза, защото подпомогнаха да се пренесат от Мароко във Испания силни части франкисти, които не можеха да бъдат пренесени по море, понеже гибралтарският протокъ бъ още под контролата на корабите на червеното правителство.

През Август, Септемврий и Октомврий продължихме да поддържаме акцията на Франко, особено съ въздушни сръдства, но можем да твърдим, че през периода, през които се развиваха преговорите за ненамъса, италианските приноси към испанската кауза бъ задържан въ крайно тесни граници, и бъ много по-малък от този даден на противниците.

Но когато бъха дадени доказателствата, които по-горе споменахъ, за масовата намъса въ пользу на червеното правителство, Италия не се поколеба да противопостави на меж-

дународнитъ банди героичната непоколебимостъ на свойтъ легионери.

По заповедъ на Дуче бѣ въоръженъ единъ експедиционъ корпусъ и бѣ веднага организиранъ по начинъ да до-принесе една ефикасна помощъ на войската на генералисимуса Франко. Модерното въоръжение, отличната организация на интенданството, доброкачествеността на редоветъ, умението на командването и особенно високия духъ на себеотрицание на легионерите, достойни представители въ чужбина на фашистката младежъ на Мусolini, направиха отъ доброволческия корпусъ единъ страшенъ боенъ инструментъ.

Етапитъ, преминати отъ нашите легионери, сражавайки се, сѫ въ паметта на италианците и на испанците. Следъ превземането на Малага, доброволческия корпусъ се бори въ крайно тежките сражения въ Гвадалахара. Тъй като за това сражение се опитаха тогава да приложатъ обикновената спекулация, не е излишно още веднажъ да се повтори, че и Гвадалахара тръбва да фигурира съ златни букви между победите отбелѣзани на испанска земя отъ фашисткото доброволчество.

Когато една армия, по малочислена отъ противника, въ особено неудобни условия отъ гледна точка на теренъ и годишно време, успѣва да пробие превъоръжени линии, да проникне въ дълбочина надъ 40 километра въ неприятелска територия и да остане независима отъ контрола атаките на сили по-многобройни и по-привикнали на война, никой нѣма правото да говори за неуспѣхъ: това бѣ една победа, една истинска победа, която най-голѣмото усилие и най-тежката пожертвувателност направиха по-славна.

Отъ Гвадалахара до Сантандеръ, въ Арагона, при Ебро, въ офанзивата въ Каталония, доброволческиятъ войски имаха винаги честъта да разрешатъ задачи отъ особена важност и биха най-тежко неприятела, които както обикновено ги удостояваше съ особено внимание, което ние много ценимъ, като имъ противопоставаше най-силните интернационални единици. Презъ 32 месеци заедно водена война, италианските легионери видѣха съ възхищение какъ испанската пехота бѣше винаги на високата на вѣковната си традиция на смѣлостъ, на упоритостъ въ нападението, на презрение на опасностите, които много справедливо я поставиха между най-добрите пехоти въ свѣта.

Братството по оръжие, което се установи между италианските и испански редове и между италианските и испански войски, бѣ пълно и абсолютно, и за това много допринесе почти пълната еднаквостъ на езика, което улесни взаимното разбиране на общите чувства.

Мъжнотите, кито се поставяха на предприятието, извѣнредната внушителностъ на средствата, които бѣха доставени на корпуса доброволчески войски и на генералисимуса Франко, употребата на летала въ количеството което представлява една действителна въздушна армия, действуващата и постоянно намѣщаща се кралската марина документиратъ, че нашата намѣса въ освобождението на Испания е и ще остане единъ примѣръ на война въ голѣмъ стилъ, водена въ чужда земя и ще бѫде честь и слава за военната история на единъ народъ.

Посланията на Франко до Дуче следъ победоносните сражения представляватъ историческото имъ признание.

Отъ първите дни на нашата намъса и презъ цълото развитие на конфликта фашисткото правителство винаги твърдеше, между скептичната недоверчивост на онъзи, които напразно търсеха таинствени цели и не изповъдани обекти на нашата акция, че доброволците ще напустнатъ испанската земя, само когато большевишката опасност ще бъде поразена съ една цълостна победа, и златно червеното знаме на възродена Испания ще се развъва върху най-високите кули на Барселона, на Валенция, на Мадридъ. Така и стана. Испанският народъ видѣ италианските легионери да заминаватъ само когато дългата жертва бѣ увѣнчана съ най-пъленъ успѣхъ. Но както бѣ казано, не всички легионери се върнаха: 4.000 отъ тѣхъ намѣриха въ недрата на голѣмата, вѣчна земя на Испания, мирътъ и славата на героите и тѣ сѫ най-сиоргните пазачи на приятелството и сътрудничеството между дветѣ нации.

Не трѣбва да се забрави, че ако днесъ, въ вихрушката на бурята, която друса Европа, срѣдиземноморието можа до сега да остане единъ оазисъ на творчески миръ, това стана възможно, само благодарение на героичната воля на Каудилио, който изкорени въ Испания тѣмните сили на безредието и бунта, и на онъзи страни, които разбраха и подмогнаха неговото голѣмо и благородно усилие.

Между тѣзи страни бѣ и Германия. И националъ социалистическото правителство не остана глухо на апелитъ на испанския народъ. Макаръ и нѣмайки въ случая прѣкия интересъ на Италия, въ всичко що се отнася до средимноморското положение, но поради идеална и гражданска солидар-

ностъ, Райхътъ бъше предложилъ приносътъ на своето техническо и военно сътрудничество на франкистката кауза. Паралелизъмътъ между политиката на Германия и Италия ставаше все по-явенъ и бъше естествено явление, че въ единъ даденъ моментъ, се установиха връзки за кординиране акцията на дветѣ държави, която имаше една и съща цель и която се намираше въ контрасти съ позицията и коалицията на същите противници. Политиката на осъта Римъ-Берлинъ, която се бъше очъртала презъ етиопската криза, намъри своето първо конкретно приложение на почвата на испанската национална революция. Не тръбва да се забравя, че противниците на Италия, въ епохата на превземането на Етиопия, не бъха още напустнали тъхната обструкция спръмо настъ, и, безсилни вече да унищожатъ това, което бъше едно грамадно събитие придобито отъ историята, търсъха още да самоизлъжатъ съ фарсътъ на непризнаването на римската Империя.

Въ берлинските протоколи и въ срещата съ Хитлеръ въ Бертехсаденъ бъха подчертани основите на едно по-интимно итало-германско сътрудничество; но не само отъ документите, които, изключая противо-комунистическата постройка на нашата политика, застъгаха особено въпроси отъ общъ интересъ, връзките между дветѣ страни ставаха винаги по-тъсни отъ спонтанното единство, въ посока и акция, които европейските събития подсказваха на дветѣ правителства.

Италия и Германия — както вече казахъ — не съставиха единъ блокъ: политическата итало-германска система бъ определена като осъ, а не като диафрагма. Единъ дълъгъ опитъ,

които се разви въ особени мъжни условия, доказа, че успоредната политика на двете големи авторитарни държави въ Европа представляващо единъ факторъ за миръ и сигурностъ, единъ елементъ за редъ и за защита противъ нападението на тъмните сили на разрушението надъ европейската цивилизация.

При тези условия — и следъ посещението на Дуче въ Германия, презъ Септемврий 1937 година — Италия бѣ готова да приеме германската покана да се присъедини, въ качеството си на членъ къмъ пакта противъ - коминтерна, вече съществуващъ между Германия и Япония.

Какви сѫ възможноститѣ и цеността на този пактъ? Не е мъжно да се отговори, че той имаше чисто политическо значение да затвърди анти - комунистическата система и да приготви едно по-интензивно сътрудничество въ всѣки секторъ между силите, които бѣха съставили тази система. Ако пактът не би ималъ тази целъ, а само единствения обектъ да съгласува административната дейностъ на трите правителства въ защитата противъ большевишката пропаганда, тогава този пактъ би билъ съвсемъ ненуженъ, или вмѣсто да заеме размѣритѣ на едно тържествено политическо задължение между държави, би останалъ въ много по-скромнитѣ и подходящи размѣри на едно полицайско съглашение.

Широко ехо и много коментарий предизвика въ свѣта сключването на тристрания пактъ, но никой не се изненада отъ нашето решение, защото то представляваше абсолютната последователност на политиката на Мусолини, които пръвъ въ свѣта, бѣше открилъ опасността отъ большевизъмъ и

бъще се борилъ срещу нея по улиците на Италия, съ същата упоритост, съ която се борихме противъ нея въ окопите на Испания.

Въ растояние на нѣколко седмици отъ подписването на тристрания пактъ, Италия съобщи тържествено, решението си да напустне О. Н. и да скъса всѣкаква наша връзка съ Женева.

И този жестъ е напълно въ хармония съ развитието на нашата политика. Конфликтътъ израстналъ между настъ и обществото на народите, намѣри на 11 Декември 1937 г. въ решението, гласувано отъ Върховния Съветъ и съобщено отъ Дуче на народа своя естественъ епилогъ. Още веднажъ да дохме на свѣта единъ примѣръ на очудващо търпение преди да изпълнимъ единъ жестъ на които бѣхме преценили цѣлото значение: напушкането на Женева отъ страна на Италия означаваше краятъ на О. Н. На първи Ноември 1936 Дуче още веднажъ постави дилемата: или О. Н. да се поднови, или да загине. О. Н. тогава отказа да се поднови; оставаше само втората алтернатива: смъртъта. Нѣма да пролѣемъ нито една сълза върху ковчега на този мъртвецъ, които сѫщевременно бѣ нашъ неприятель и неприятель на истинския миръ.

Върху основата на берлинските протоколи и на пакта противъ-коминтерна, итало-германското сътрудничество продължи да се развива къмъ предназначаниетъ цели: едно по-голѣмо сближение между двата народа и една действителна политика за европейския миръ.

Но вече зародишилъ на кризата въ Европа бѣха се много размножили. До като съ победоносното затвъряване на Кау-

дилио, се отдалечаваше опасността отъ конфликта причиненъ отъ испанския въпросъ. Въ централна Европа, конфликта, отъ дълго време латентенъ между Германия и Чехословашко, се направляваше къмъ разрешението съ оржжие. И въ това положение, дейността, развита отъ Италия, отъ начало за да може да вземе надмощие равенството и благоразумието, после за да се локализира конфликта и най накрая въ последния часъ, за да се спаси мира, е известна. Когато човѣчеството, вече треперейки отъ мигъ въ мигъ, очакваше първия орждѣенъ изстрѣлъ, Дуче успѣ да спрѣ Европа предъ прага на войната, мюнхенското съглашение спаси европейския миръ и за пръвъ пътъ, въ онази вихрушка отъ умрази и отмъщения, която представляваше политиката следъ войната, изглеждаше, че се отваря единъ свѣтълъ проходъ за надеждитѣ на народитѣ.

Мюнхенъ не трѣбаше да представлява само разрешението на единъ въпросъ на народни малцинства, оставяйки единъ изолиранъ и бѣгълъ епизодъ на добро желание и на справедливостъ. Въ надеждитѣ на народитѣ, Мюнхенъ представляваше началото на единъ периодъ на съгласие, на сътрудничество, на омиротворяване. Безъ друго, ние имахме достатъчно реално чувство, за да не се отадемъ на опасния и не зрѣлъ оптимизъмъ. Но онова, което очаквахме — и имахме право да очакваме — бѣше, че опасността, която бѣ преминала презъ Европа, да освѣти мисъльта на покровителитѣ на тази политика на принуждение, че по-тежките проблеми да намѣрятъ поне едно начало на мирно разрешение.

Но Мюнхенъ не бѣ последванъ отъ едно разширение. Облекчителната въздишка на човѣчеството, следъ избѣгнатата война, бѣ въ нѣколко седмици задушена отъ силитѣ, които бѣха видѣли изпустнати отъ рѫцетѣ имъ сѫбинитѣ на Европа и гледаха на бѫдащето само съ едно намерение: реваншъ. Така Мюнхенъ бѣ последванъ отъ анти-Мюнхенъ. Актътъ, който бѣше изразъ на мѫдростъ бѣ атакуванъ като актъ на капитулация. Отъ това чувство, което започна да си отваря пѫть между държавнитѣ мѫже, които бѣха допринесли за неговата реализация, бѣ направено едно заключение: че Мюнхенъ не трѣбаше вече да се повтори. Никакъвъ Мюнхенъ повече бѣ паролата. Не въ смисъль, че не трѣбаше да се оставятъ събитията да влѣкатъ Европа къмъ войната, защото тя бѣше избѣгната въ последния часъ, но въ смисъль, че трѣбаше да се започне отново и да се засили политиката на принуждение, да се затвори скобата която Мюнхенъ представляваше, да се свали една завеса надъ пѫтя на мира които Мюнхенъ бѣше отворилъ.

Тѣй като демокрацийтѣ обичатъ особенно военната терминология, тѣ започнаха да наричатъ "Фронтъ на мира", както бѣха нарекли своята коалиция "Фронтъ на демокрацийтѣ", и както въ вѫтрешната си политика бѣха нарекли народенъ фронтъ колизията имъ съ большевизъмътъ. Три „Фронта“, които бѣха свързани по между си отъ единъ единственъ планъ: съглашението съ С. С. С. Р. и идеологичното политическо и военно обкръжаване на Германия и Италия.

На Мартъ 1938 правителството на Райха реши, окупацията на Бохемия и Моравия. Въ първите седмици на Апри-

ль, Италия реализира присъединяването на Албания, желано отъ единодушната воля на албанския народъ.

Това бъха две събития отъ най-голъма важност, едното за Германия, другото за Италия, но две събития, добре е да се припомни и да се уясни, абсолютно независими едното отъ другото. Не съществуващие онзи въображаемъ планъ за съглашение между Италия и Германия, който "Фронтът на мира", възбудено посочваше, съ явната цель да привлече къмъ политиката на обкражаване страните отъ дунавска и баланска Европа. Италианските войници не бъха направили десанта въ Дурацо защото италианските войници, само нѣколко седмици по-рано, бъха влезли въ Прага. Окупацията на Албания бъше напълно италианско предприятие, диктувано напълно отъ наши причини, отъ наши интереси и отъ състоянието което се бъше създало въ Албания, което нѣмаше никаква връзка съ Чехословашкото състояние. Присъединяването на Албания къмъ Италия, представлявашеувънчаването на наши антични права и на едно дълго дѣло въ полза на албанския народъ извършено отъ насъ.

Това, което се случи презъ осемтѣ месеци, минали отъ денътъ въ които нашите войски стѫпиха на албанска земя, потвърждава истината на нашите твърдения около причините и двигателите на италианската акция. Редъ и творчески трудъ царуватъ въ Албания, както никога не сѫ царували презъ течението на вѣковетъ. И този миръ и този редъ не се дължатъ на заплахата и на силата, но сѫ последствие на пълното и братско сътрудничество между италианския и албански народи върху основата на едно равенство на задължения и права.

Богатствата, които албанската земя държеше затворени въ недрата си, съ добили ценостъ благодарение на общия трудъ; земите съ подобрени; отварята се пътища; градовете се развиват и се приспособяват към новите нужди на страната. Въоружените сили — съставени отъ сливането на италианските дивизии, които оперираха въ десанта, и отъ албанската войска — пазят границите на Албания, които съ за италианския народъ толкова свъти, колко тъзи на отечеството, отъ денът въ които короната на Скендеръ Бегъ бъ приета отъ Кралъ Императоръ.

Пръвъдеването на Албания къмъ Италия не представляваше, както още тогава потвърдихме, опасностъ за никой народъ. Но и съ това събитие си послужиха, за да изострятъ бурната печатна кампания, която отъ край време се водеше въ Франция, Англия и Русия срещу Италия и Германия. По този случай бъха съставяни планове за нападение на нашите граници, на нашите колонии, на нашите пътища, абсурдни и въображаеми планове. Същевременно бъ обявена, постановена и проведена една програма за обкръжаването на Италия и на Германия чрезъ една нова система на съглашения и на военни гаранции.

Причините на тази система бъха далечни. Презъ етиопския конфликтъ, британското правителство въ съгласие съ френското правителство, бъше се опитало да създаде въ сръдиземноморието единъ режимъ отъ съглашения за взаимно подпомагане при единъ евентуаленъ конфликтъ съ Италия. Ние реагирахме силно най-напредъ, предизвиквайки пропадането на съглашенията, после поставяйки нашите отношения

съ Югославия върху една основа на интимно сътрудничество и довърие, които създадоха въ ариатическото море единъ общъ режимъ на сигурностъ и на миръ. Сега стария планъ бъ отново взетъ и свързанъ съ програмата на източните съглашения, който имаше намърението да изолира и да обкръжи Германия.

На 31 Мартъ бъ обявено въ Лондонъ предложението за англо-френска гаранция на Полша, която доведе до договоритъ отъ 25 Августъ и 4 Септември, и върху която ще се върнемъ.

На 8 Априлъ се започнаха въ Москва преговоритъ за тристрания пактъ за съюзъ. На 13 Априлъ се обяви въ Лондонъ и Парижъ, предложението за английска и френска гаранция на Ромъния и на Гърция. Същевременно, британският премиеръ съобщи въ камарата на общинитъ, че британското и турското правителства бъха се съгласили да сключатъ единъ пактъ за взаимно подпомагане и единъ пактъ за обща гаранция на балканската сигурностъ. Така, денъ следъ день, се затваряха всичкитъ пръстени на онзи кръгъ, — които въ намеренията на свойтъ създатели — тръбаше да допълни блокъкъ около Германия въ европейския Изтокъ и около Италия въ сръдиземноморието и на Балканитъ.

Много естествено, че Италия и Германия, въ това състояние на нѣщата имаха една размѣна на мисли за да дефиниратъ и решатъ развитието на общата политика. Тази размѣна на мисли стана въ Милано на 6 и 7 Май.

Министрътъ на външните работи на Райха и азъ можахме да констатираме, че мненията върху положението на Римъ

и Берлинъ бъха абсолютно еднакви, както еднакви бъха и намеренията за бъдащето. Италия и Германия до като бъха решени да отблъснат съ оржие всъкакво нападение на противниците, бъха напълно съгласни върху необходимостта да се насочат всички усилия къмъ целята да се предпази и консолидира мирът въ Европа за единъ дългъ периодъ отъ време, необходимъ и на двътъ страни, за да усъвършенства тълото на вътрешното си преустроичество и да извършат напълно военната си подготовка. Времетраенето на този периодъ, споредъ нась, тръбаше да бъде три години: отъ германска страна, чеетири, или петъ. Не че следъ минаването на това време Италия и Германия имаха въ програмата си да смущават свѣтовния миръ съ заплашителни и нападателни намѣрения. Напротивъ: тъхното сътрудничество имаше за цель, да създаде една база отъ извънредна важность, върху която, въ бъдаще би била по-лесна построиката на европейската сигурност и миръ, които биха могли да бъдат здрави и реални само когато жизненитъ нужди на Италия и Германия биха били еднакво разбрани и удевлотворени. Впрочемъ, правителството на Райха бъше съгласно съ нась върху необходимостта да не се подига никой въпросъ, въ състояние да предизвика нови полемики и усложнения преди да бъде изминатъ горепоменатия периодъ.

Върху тъзи предложения, и съ намѣрение да кристализира еднаквото желание на Италия и Германия да представляват единъ единственъ фронтъ противъ обкръжаването, въ Милано бъ обявено предстоящото подписване на единъ пактъ за съюзъ, които се подписа въ Берлинъ на 22 Май. Както

бъ веднага казано въ изявленията, които придружиха церемонията, пактът не представляваше заплаха за никого, тъй като преговаряйки и склюквайки го, фашисткото и националъ социалистическото правителства имаха намерението да поддържатъ европейскиятъ миръ, и отъ друга страна, пактът представляваше юридическото регулиране на онази пълна и сигурна солидарност между Римъ и Берлинъ, която грандиознитъ международни събития нъколкократно доказаха.

Пактът, който съдържа освенъ клаузата за подпомагене съдържа също и клауза за консултация и споразумение, довеждаше отношенията между Италия и Германия до същия планъ, какъвто отдавна вече имаха отношенията между Франция и Великобритания. Следователно, отговорността да се разъче Европа на два противоположни блока не тръбва да се отдаде на Италия и Германия, срещу което ние винаги сме се борили, защото познавахме фаталната му опасност. Демокрацийтъ бъха, които приготвяха, отъ денъ на денъ, едно подобно състояние, и берлинския пактъ далечъ не бъ единъ инструментъ за заплаха, а бъ само отговоръ къмъ тъзи които възnamъряваха да агитиратъ съ заплаха противъ настъ.

Казахъ, че една искрена и дълбока воля за миръ ни въодушевляваше когато сключихме пакта въ Берлинъ. Лесно можемъ да го докажемъ. Речта, която Дуче произнесе на Кампидолиума и която начертаваше новите директиви за работа на страната бъ веднага последвана, по навика на фашизъмът отъ фактитъ. Засилването на подготовките работи около изложението за 1942 година, сицилийската поземелна

реформа (разпределение на неизползваните чифликчийски земи), широките програми за колонизацията на Империята, бързата дейност за стопанското подобрене на Албания, доказватъ, че фашистка Италия възнамеряваше да се отдаде на творчески и благородни дѣла, които за да бѫдат достойно изпълнени изискваха единъ дълъгъ мирен периодъ.

Също и Германия, цела насочена къмъ дѣлото на вътрешното си въстановяване, се въодушевляваше отъ едно желание за миръ, върху чиято искреност никой нѣма право да се съмнява. Самиятъ полски въпросъ, който въ времето на миланските разговори и на берлинския пактъ още далечъ не бѣ взѣлъ онази острота, която въ единъ по-късенъ моментъ го направи неразрешимъ по миренъ путь, трѣбваше — споредъ както нѣколко кратно биде повторено отъ отговорните маже на Райха — да бѫде предметъ на дипломатически преговори.

Кои бѣха причините за тази внезапна и, за много хора неочеквана обтегнатостъ между Германия и Полша?

Би било излишенъ трудъ да се потърсатъ въ близки и допирни събития. Не бѣха инцидентите въ коридора и по-стояните конфликти въ Данцигъ, които запалиха Европа. Трѣбва да се върнемъ въ по-далечни времена, къмъ онѣзи времена въ които Полша бѣ създадена като независима държава, къмъ формата, въ която бѣ създадена и къмъ причините, поради които бѣ създадена точно въ тази форма.

Полша, каквато изглежда отъ мирната конференция и отъ нѣкой следващи решения, трѣбваше да съставя последната халка на веригата съ която върсайлската утопия възнамеря-

ваше да зароби германския народъ, представляващъ, неуничожима реалност, въ сърдцето на Европа. Но както схващанието за обкръжаването на Германия е погрешно изъ основи, и е въ същността на всички кризи, които смущиха въ тези 20 години живота на нашия континентъ, така също е по-гръшно и практическото изпълнение на това схващане. За да засилатъ изкуствено страните, които тръбаше да служатъ за решетки на затвора, въ които възnamъряваха да поставятъ Германия, надуваха ги прекомърно политически и етнически, безъ да си дадатъ смѣтка че точно това представляващо тѣхната слабостъ, и присъда. Полша бѣ, същевременно, единъ примѣръ и една жертва на тази политика. Дълги години слушахме да се казва, че Полша бѣше една страна достигнала вече до прага да стане една велика сила, имайки предвидъ, най-вече нейната демографска същност. Но отъ нейнитѣ 34 милиона жители колко въ действителностъ бѣха полляци? Може би 20, може би 18 милиона. Другитѣ — т. е. 40 % отъ населението — бѣха нѣмци, рутени, руси, евреи, елементи напълно чужди на полския народъ, и до такава степенъ, че бѣше дудостъ да се мисли, че можеше да бѫде възможно да ги претопиятъ и погълнатъ.

Къмъ това органически нездраво тегло, се прибавяха две други причини за слабостъ: отнемането отъ Германия, повечето правно отколкото фактически на Данцигъ, нѣмски градъ по традиция, по култура и по кръвъ, и съществуването на коридора, който разсичайки на две германска национална територия бѣ най-добрая изразъ на абсурдността на версайлските решения.

Не му е мястото, нито моментът да приповторимъ твърде промъниливатъ събития на германо-полските отношения, но заслужава да се припомни, че великия полякъ, маршалъ Пилсудски, посочи, съ ясность пътя, който тръбаше да се следва: да се базира политиката на страната не върху много въображаемите схващания на несигурни международни равновесия, обаче върху онзи действителенъ, въренъ и окончателенъ факторъ, който представлява географията. Тъй седайде, въ 1932 г. до пактъ за ненападение съ Русия, и въ 1934, следъ вземането на властът отъ Националъ Социализма, до пактъ съ Германия, които действително успѣ за нѣколко години да докара до едно ниво на коректност и понѣкога дори на сътрудничество въ отношенията между Берлинъ и Варшава.

Съ смъртта на Маршалъ Пилсудски, полската политика отново се характеризираше съ редица несигурности и колебания. Решителното ржководство на полския Водачъ не бѣ продължено отъ тѣзи, които го замѣстиха въ властъта, и които бѣха ржководени въ своята дейност отъ една политика не отговаряща на действителността. Силно желающи да играятъ въ европейскиятъ събития една роля, която възможноститъ на държавата мѣчно биха могли да понесатъ, тѣ не се поколебаха да взематъ такива пози и инициативи, които поставяха въ опасност положението на страната. Напримѣръ, полските власти бѣха най-ярките противници на пакта на четирите, и дори направиха отъ него предметъ на тѣхните сарказми! Една инициатива, която, освенъ за европейското равновесие, би послужила и за да осигори националния жи-

вотъ на полския народъ, бѣ наречена отъ тѣуъ *le club des charcutiers* (клубътъ на саламджийтѣ), и на тѣхъ се дѣлжи, поне въ голѣма частъ, че пакта на четирийтѣ бѣ саботиранъ.

Събитията, които доведоха до последната криза сѫ известни. На 21 Мартъ германското правителство покани полското правителство да разреши въпросите за Данцигъ и за коридора. Нѣмските предложения бѣха смѣтнати, отъ беспристрастните наблюдатели като справедливи и умѣрени. Полскиятъ отговоръ бѣ единъ пъленъ отказъ и инцидентитѣ, които отъ край време тровеха отношенията между дветѣ страни се засилиха. Това не можешеда изненада онзи, който бѣше ималъ вече възможностъ да си даде смѣтка за опасната пропаганда, която отговорните фактори бѣха водили между полските народни маси спрѣмо Германия. Събитията които въ последствие станаха, доказаха, върху какви лъжливи предпоставки бѣ базирана една подобна пропаганда, и какъ на героизма на полския народъ, на които отдаоха почитъ самите противници, не отговаряше нито една равна политическа възможностъ, нито едно теже равностойно чувство на военна отговорностъ отъ страна на властниците.

Френско-английското решение, съобщено на 31 Мартъ, съ което се предложи военна гаранция на Полша, затвѣрди окончателно Варшава въ позата взета спрѣмо германските искания. Отъ този денъ положението бѣ опасно компрометирано, и това не можеше да избѣгне отъ вниманието на Дуче, който още на 27 Май, въ единъ разговоръ съ британския посланикъ, привлече вниманието на лондонското правителство върху последствията, които можеше да има за европейския

миръ повъряването въ ръцетъ на полското правителство - опасното оржие на безусловната френска и британска гаранция.

Действително, засилена отъ тази гаранция, Полша се отклони още когато имаше възможностъ, за съгласие, да тръгне по пътя на спогодбите. Инцидентитъ се умножиха, обтъгнатостта стана по очевидна, конфликтътъ се чувстваше вече във въздуха.

Въ това състояние на нѣщата и за да предложимъ на Германия нашето сътрудничество за намиране на едно разрешение на кризата, което, заедно съ нѣмските интереси, да спаси и европейския миръ, на 11, 12, 13 Августъ, по наша инициатива стана срещата въ Салцбургъ.

Колкото и по преценката на Римъ, положението да изглеждаше крайно компрометирано, ние пакъ подържахме, че още можеше да биде полезенъ единъ опитъ които да попречи щото кризата да се насочи неизбѣжно къмъ едно военно разрешение. Затова, по заповедь на Дуче, предложихъ на правителството на Райха, да се обяви публично, че Италия и Германия, замислени за сѫдбата на Европа, бѣха единодушни, че бѣ още възможно, въпреки крайно тежкото положение, чрезъ нормални дипломатически преговори, да се стигне до едно задоволително разрешение на въпросите, които смущаваха така тежко европейския животъ.

Въ дългите разговори, които имахъ честта да водя съ Фюрера и Министра на Външните Работи, ми бѣха на дълго обяснени причините, поради които на Германия не бѣ възможно повече да посрещне закъсненията и отлаганията на

дипломатическиятъ преговори, водени отъ единъ противникъ, които бъше вече доказалъ своята зла воля за едно справедливо разрешение. Споредъ мнението на правителството на Райха, инцидентитъ, които се умножаваха отъ частъ на частъ, бъха вече измъстили спора отъ дипломатическия върху военния теренъ. Следователно, още отъ разговоритъ въ Салцбургъ, ставаше явно, че разрешението съ оржие бъ единствено възможното, освенъ ако полското държание не бъде радикално измънено. Но бъ ясно манифестирано желанието на Хитлеръ, да се локализира конфликта въ ограничения изразъ на двустраненъ споръ между Германия и Полша, избъгвайки всъки случай за разширяването на този споръ и генерализирането на кризата. Отъ наша страна, още тогава посочихме на правителството на Райха, причинитъ — нему вече известни — поради които фашисткото правителство би желало, едно мирно разрешение на спора, или поне, при липса на такова, едно тъсно локализиране на конфликта.

Върху тъзи намерения, бъ инспирирана следващата дейност на Италия въ мъчителнитъ седмици минали между Салцбургската среща и началото на военнитъ германски действия срещу Полша.

Докато европейската дипломация си губеше времето, търсейки формули, които вече не можеха да спратъ развитието на събитията, Дуче се стараеше да доведе до единъ реаленъ планъ развитието на спора.

Времето на дискусии и полемики бъше вече отдавна минало: за да се спаси мира тръбваше да се извърши единъ жестъ, които да гарантира на Германия признаването на ней-

ното право и които да подготви една атмосфера на доверие и на добра воля за следващите преговори. Този жест би тръбвало да бъде отстъпването на Данцигъ на Германия, още повече, че този градъ вече фактически ѝ принадлежеше, а на Полша принадлежаха повече теоретически отколкото практически, само нѣкой права, които впрочемъ биха могли да бѫдатъ запазени. Действително, бъше абсурдно да се мисли, въ предѣла, до който бъха стигнали нѣщата, следъ една дълга серия на инциденти и конфликти, въ които бъ проляна много кръвъ, следъ като полемиките въ вестниците бъха раздразнили духовете и отровили въздуха; следъ като мобилизацията бъше поставила една предъ друга грамадни въоружени маси, че Хитлеръ можеше да се съгласи да вземе участие въ една конференция, която щъше да има само като предговоръ повторените твърдения за непримиримостта на Полша и нейните гаранции. Тази основна истина бъ посочена и защитена отъ Италия още следъ завръщането ми отъ Салцбургъ, когато съ едно искренно и единодушно усилие било още възможно изменяване течението на събитията.

Междувремено, едно друго събитие се случи въ онѣзи дни: руско-немското сближение. Особеното значение на решението взето отъ правителствата на Москва и Берлинъ, да сключатъ единъ пактъ за ненападение между Германия и С. С. С. Р., бъ подчертано отъ чувството на изненада, което съобщението предизвика въ свѣта. Въ действителностъ, както е известно, отъ много месеци Франция и Великобритания бъха опитали спрѣмо Русия, една политика на тѣсно сътрудничество, която би тръбвало да се приключи, споредъ нѣкол-

кократно съобщеното подписване на единъ пактъ, които споредъ съобщенията на пресата, би тръбвало да стигне до военно сътрудничество. Това изглеждаше много правдоподобно, защото отъ нъколко месеца бъше пристигнала въ Москва, където вече се намираха политически и економически експерти, една военна мисия.

Истина е, че бавността съ която напредваха преговорите и съществуването на нъкой проблеми, върху които се бъявило едно основно различие въ гледищата на Русия и на западните демокрации, бъха накарали мнозина да бждатъ скептични върху възможността да се стигне бързо до едно благоприятно заключение на преговорите, които се протакаха вече отъ месецъ Априлъ: но малцина очакваха единъ епилогъ като този, който се случи съ сключването на руско-германскиятъ пактъ, още повече, че френско - британската преса съобщаваше презъ денъ предстоящето подписване на съглашението съ большевишкото правителство и властниците въ Лондонъ и Парижъ не пестъха, въ всъки удобенъ случай, похвалитъ си за московската политика.

Русия, която преживѣваше една много тежка криза, дължима на безмилостната чистка на старата лениновска гвардия, чрезъ три паметни процеса, презъ време на които бъха произнесени и изпълнени десетки смъртни присъди на хора между водачите на революцията, маршали отъ войната, адмирали, посланици и т. н., бъ поставена на почитъ въ международната политика на голъмтъ демокраций, които петъ дълги месеца, отъ Априлъ до Августъ, правъха опашка предъ онази недостъпна сила, какъвто бъше Кремлинъ.

Ако голъмитъ демокрации биха игнорирали Русия, Германия би имала основателни мотиви, да постъпи по същия начинъ.

Колкото се отнася до нась, ще кажа, че по въпроса се говори съ германското правителство още отъ Априлъ и Май месецъ, и още тогава бъхме съгласни да се предприеме едно разширение спръмо С. С. С. Р. Обектътъ бъше да се стигне до неутрализирането на Русия, за да се попръчи щото тя да вземе участие въ системата на обръжаване, проектирана отъ голъмитъ демокрации. Следователно, една акция на ограничена възможност, още повече, че съмехме невъзможно да се стигне до по-далечни предъли, имащи предвидъ основното положение на враждебност, винаги държано отъ националъ социалистическа Германия спръмо Русия.

Въ Салцбургъ ми бъ съобщено, че търговските преговори, водени въ Москва, бъха напреднали много благоприятно, толкова, че позволяваха да се надъватъ за по-голъмо развитие, и най-после, вечеръта на 21 Августъ, на 22 часа, ми бъ телефонирано отъ фонъ Рибентропъ, че на 23 той щълъ да отиде въ Москва, за да подпише пактътъ за ненападение между Райха и С. С. С. Р.

Въ последните дни на Августъ положението се влошаваше отъ частъ на частъ: касае се за не отдавнашна и много позната история за да напомня тукъ събития отъ публично достояние. Италия отъ своя страна, докато продължаваше да развива предъ дветъ страни една дейност на умъреност и примирие, не пренебръгваше да вземе всички мърки отъ воененъ и граждански характеръ, които при тежките обстоятел-

ства, изглеждаха необходими, за да пазятъ народната сигурност. Същевременно, — във връзкитѣ винаги най-интимно поддържани съ правителството на Райха, — следъ общо съгласие, бѣ определено държанието, което Италия би трѣбвало да вземе, ако кризата би се превърнала въ единъ въоръженъ конфликтъ.

Последниятъ опитъ за спогодба — както е известно — бѣ направенъ отъ Дуче на 31 Августъ, въпрѣки че вече положението бѣше така отежнено, че правеше крайно съмнително едно мирно разрешение на спора. За тази целъ бѣ съобщено на английскитѣ и френско правителства, при условие че, ако Дуче би ималъ предварително сигурността за френско-britанското съгласие и за полското участие, би могълъ да свика една международна конференция съ цель да се прегледатъ клаузитъ на Версайлския договоръ, причина за прерубацийтѣ въ европейския животъ. Закъснѣнието на отговоритѣ, които пристигнаха следъ като вече бѣха почнали първите военни действия на германо-полската граница както и следващото британско искане за евакуация на полската военно окупирана територия отъ германскитѣ сили, — искане което, по очевидни причини, никой не би взелъ отговорността да представи и препоръчка на Фюрера — докараха фалита на това последно усилие, което Дуче бѣше изпълнилъ съ своята смѣла и отговорна воля, да спести на Европа единъ трагиченъ опитъ.

Следъ като избухнаха враждебните действия между Германия и Полша, и следъ като се публикува френско - британското решение да дадѣтъ военно сътрудничество на Полша — споредъ договоритѣ за съглашение, които свързваха Ангия

- 1911-12 завладѣването на Либия;
- 1915-18 европейска война;
- 1924-31 нови завладѣвания въ Либия;
- 1935-36 етиопското завладѣване;
- 1936-39 участие въ испанската война;

Най после се говорѣло — и наистина какъ и можеше да липсва подобенъ слухъ? — за противоречия въ общественото мнение, за опозиции, за раздори и за други подобни измислици. Но кога ще се разбере, най-после, че не съ този аршинъ трѣба да се мѣри италианския народъ? Кога, най-после, ще се разбере, че тѣзи лъжи служатъ само за да изкопаятъ още по-дълбоко ровътъ, който раздѣля отъ нась тѣзи, които ги създаватъ и ги разпространяватъ? Истината е, че Августъ 1939, както винаги въ миналото, както винаги въ бѫдащето, италианскиятъ народъ имаше само едно сърдце, само една воля: тази на своя Дуче, и се спрѣ защото Той заповѣда да се спре, и би марширувалъ и ше марширува, ако той ще го пожелае, когато Той ще го пожелае, както Той ще го пожелае.

Фашистка Италия има само едно лице и само една душа: отъ най-малкия гражданинъ до Величеството на Краля, който докато зрѣха политическите решения, нито се знаеше какви задачи би запазило на страната непосрѣдственото бѫдаще, запази за Себе си и за Своя Августейши Синъ привилегията и честта, да служатъ съ оржие на отечеството, споредъ славнитѣ традиций на Неговата хилядолгодишна династия.

Друга лъжа, която циркулираше и която трѣба да се презрѣ е, че на Италия били поискани, отъ тази или онази сила обяснения и гаранций около държанието ѝ. Нищо отъ

всичко това не се случи. Никой не ни е правилъ подобенъ натискъ, ако биха били, биха получили отъ насъ подходящъ отговоръ. Истината е обаче, че навсъкаде се разбра стойността и важността на положението заето отъ Италия и че къмъ нея, и най-вече къмъ личността на нейния Дуче продължаватъ да се насочватъ, както се и насочваха въ неспокойнитъ часове на надвечерието, надеждитъ на народитъ.

Бурната военна германска акция разреши въ нѣколко седмици войната въ Полша. Политическите събития се развиха сѫщо много бѣрзо: съ подписването на пакта за приятелство и добросъседство отъ 27 Септември, между дветъ страни бѣ постигнато пълно съгласие, и се стабилизира между Русия и Германия общата граница. Тогава — понеже бѣха вече прекъснати военните действия на Изтокъ, и тѣзи на Западъ още не бѣха почнали, както впрочемъ не сѫ почнали и до сега — започна да се говори за о fazива за миръ, и въ връзка съ това бѣше и моето пѫтуване до Берлинъ, по покана на германското правителство, въ първите дни на Октомврий.

Свѣтловната преса говори за италиански мирни инициативи и за поржчки, които германското правителство би ни повѣрило за започването на преговори. Всико това е произволно: моето пѫтуване до Берлинъ намѣри своята причина въ края на първия етапъ на конфликта, въ германското желание да ни осведоми върху развитието на конфликта, както и върху намѣренията за бѣщаща дейност. Нищо не ни бѣ поискано отъ Германия, никаква крачка не бѣ направена по този случай. Визитата въ Берлинъ остава въ крѣга на обик-

новенитѣ контакти, които сѫ подържани между дветѣ страни, понеже трѣбва да се повтори, както бѣ напоследъкъ потвърдено отъ Висшия Съветъ, че отношенията между Италия и между Германия оставатъ такива, каквито бѣха установени отъ пакта за съюзъ и отъ размѣната на мисли, които го придвижиха. Това нѣма да изненада никого и най-вече тѣзи, които чуха речта на Дуче предъ скуадристите произнесена на 26 Мартъ, по случай двадесетъ годишнината на сноповетъ.

Не чрезъ Италия, а направо Германия заяви на свѣта, следъ края на войната въ Полша, че никаква причина не я караше да продължи, или по-добре казано, да започне въ широкъ масшабъ борбата противъ западнитѣ сили.

Отново се появиха на хоризонта надежди за миръ, но тѣ бѣха много кратки. Тѣ веднага изчезнаха, когато отъ страна на демократийтѣ бѣха посочени намѣренията и целите на тѣхната война. Говореше се тогава на Германия, победителка на войната на Изтокъ, на Германия, която на Изтокъ бѣше реализирала едно широко съглашение съ Русия, което се отнасяше не само до полския въпросъ, но измѣняше основно и статута на Балтика, говореше се за въстановяването не само на Полша, но и на Чехо- словашко и на Австрия. Нищо не можеше да стане съ тѣзи идеи: явно е, че даже ако Германия бѣ разположена да разгледа въпросътъ около създаването на една полска национална държава, не можеше ни най-малко да допустне, да се преценява зле политиката на Националъ Социализъма, както и най-конкретнитѣ потвърждения на тази политика. Който иска да прави ползотворни дѣла за миръ трѣбва да остане върху почвата на реалността:

въ противенъ случай нещо бѫде върнатъ мирътъ на Европа, но ще се изостратъ раздоритъ и ще пламне по-силенъ и поширокъ конфликтъ.

Всеобщо признато е, че точно реалистичното държане на Италия до сега попречи на генерализирането на конфликта, и къмъ нашата страна се насочва интереса на всички страни, желаещи да запазятъ, заедно съ интереситъ си, [свѣтовниятъ миръ. Независмо отъ това, желая да подчертая, че никаква инициатива не бъ взета отъ Фашисткото правителство, нито въ състоянието на нѣщата, възнамеряваме да вземемъ, за да опредѣлимъ по официаленъ начинъ тѣзи наши отношения на сътрудничество и сърдечность съ неутралнитъ държави.

Понеже много често се говори за Балканския полуостровъ, и понеже, именно къмъ тази областъ се насочва италианската политика, съ единъ интересъ, който се обяснява съ историята, географията и традицията, както и отъ факта, че следъ присъединяването на Албания Италия стана фактическа балканска сила, ще прибавя, че Италия, докато потвърдява своето силно желание да види подържани и засилени редътъ и мира въ дунавска и баланска Европа, не подържа, че създаването на блокове отъ какъвто и да е видъ, може да бѫде полѣзно както за странитъ, които би трѣвало да участватъ въ тѣхъ, така и за по-висшата цель, да се ускори въстановяването на мира.

Нашите отношения съ балканските страни нѣматъ нужда отъ ново уреждане. Съ Югославия съществува единъ пактъ за ненападение и за приятелство, които изключва всѣкаква възможност за война между дветъ страни, пактъ, който уста-

нови адриатическото сътрудничество и който, въ единъ почти тригодишенъ опитъ, минавайки презъ събития отъ голъма важность, доказа, че е здравъ и жизненъ.

Не можеше да биде иначе защото намъренията, които отъ дветѣ страни го инспирираха, бѣха подпечатани съ най-откровената добра воля и отъ желанието да се реализира между Италия и Югославия, искренъ продилжителенъ и пол-зотворенъ миръ.

Създаването на обща земна граница съ Гърция, вмѣсто да създаде както отъ страна на нѣкой се очакваше, мотиви на тѣркания и на противоположности, послужи за да се осветятъ общите отношения между дветѣ страни, които сега се развиватъ въ атмосфера на сърдечностъ и на довѣрие. Не отдавнашната размѣна на ноти между Римъ и Атина опредѣли основитѣ на тѣзи отношения, които се подаватъ на следващото благоприятно развитие. Съ Турция отношенията на Италия сѫ регулирани отъ пакта за приятелство отъ 1928, които бѣ редовно подновенъ и потвърденъ въ 1932.

Традиционо добри сѫ италианските отношения съ България, страна, която винаги е имала нашата симпатия и на която ценимъ здравитѣ граждански и военни добродетели, и сѫщо сърдечни сѫ и отношенията между насъ и Ромъния, съ която напоследъкъ се засилиха, съ ритъмъ особено задоволителенъ, отношенията на размѣна.

Почти излишно е, да се говори за итало-унгарските отношения. Приятелството и пълната солидарностъ, които съединяватъ нашите две страни, сѫ дълбоко вкоренени въ душата на двета народа, които знаятъ, отъ сигуренъ опитъ, че могътъ

да държат напълно и винаги върху неизменната здравина на това приятелство, и особено въ мъчните часове.

Общият интерес на всички тези страни е, да поддържат и осигурят запазването на мира въ дунавско-балканската област: поради това Италия гледа съ най-дълбока симпатия на всъко манифестиране на желанието на тези народи да разрешат приятелски въпросите, които съществуват по между имъ и е готова да даде за тази цель своя съвет и своята помощ.

Отношенията на Италия съ всички неутрални страни съ подчертани въ единъ духъ на почитъ и на сътрудничество: особено силни, въ Европа съ отношенията съ приятелската Швейцарска република и, извънъ Европа, съ страните на латинска Америка и съ Японската Империя, чието приятелство е винаги държано отъ фашистка Италия и ние знаемъ, че едно такова чувство намира еднакъвъ отговоръ въ силния и благороденъ японски народъ.

Другари,

Въ дългия докладъ, които имахъ честта да Ви представя, потърсихъ да илюстрирамъ подробно и обективно дейността и положението на Италия въ рамките на свѣтовното положение. Това положение е и сега онова, кето бѣ фиксирано въ съобщението на министерския съветъ отъ 1 Септември и бѣ тържествено потвърдено отъ Дуче въ речта му предъ болонските иериархи и повторно потвърдена отъ Висшия Съветъ.

Фашистка Италия продлжава да следва съ бодъръ духъ развитието на събитията, готова ако това бъде възможно, да даде още веднажъ своя приносъ за омбиротворябането на свѣта, но също е готова, да пази съ неогъваема твърдостъ интересите си, свойтѣ земни, въздушни и морски съобщения, своя престижъ и своето бъдаще на велика сила. Това пазене намира най-сигурната гаранция за ревностната и решителна дисциплина на италианския народъ, въ здравината на нашите оръдия, въ волята и гения на Дуче, високи и сигурни, както и съдбинитѣ на отечеството.

«Novissima» - Roma, 1940-XVIII



